

Αυξάνουν οι αυξήσεις των μισθών την ανεργία;

Στην επιφυλλίδα του, «Πού θα φτάσει η ανεργία», στο *Βήμα της Κυριακής* (17.2.2002), ο Γ.Κ. Μπήτρος εκφράζει τις ανησυχίες του για τις συνέπειες που θα έχει μια υψηλή αύξηση των μισθών. Μια τέτοια αύξηση θα οδηγούσε «σε συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και σε αύξηση της ανεργίας», ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος. Έτσι, δεν «θα ήταν προς το συμφέρον των εργαζομένων και των ανέργων στη χώρα μας».

Ας δούμε πώς θεμελιώνει αυτή την ενδιαφέρουσα άποψή του. Γράφει ο κ. Μπήτρος: «Έστω ότι οι εργοδότες καταλαμβάνονται από μια πρόσκαιρη γενναιοδωρία και διπλασιάζουν την αύξηση [του] 3,5% που προσφέρουν [...]. Με μέση ονομαστική αύξηση στους μισθούς [διάβαζε: μέση αύξηση των ονομαστικών μισθών – Γ.Σ.] της τάξεως του 7% και με αναμενόμενο μέσο πληθωρισμό 3%, το αποτέλεσμα θα αντιστοιχούσε σε μια μέση πραγματική αύξηση των μισθών [διάβαζε: μέση αύξηση των πραγματικών μισθών – Γ.Σ.] 4%. Δεδομένου λοιπόν ότι ο αναμενόμενος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης για το 2002 είναι 3,5%, οι εργαζόμενοι θα ελάμβαναν μια πραγματική αύξηση [διάβαζε: μια αύξηση των πραγματικών μισθών τους – Γ.Σ.] ικανή να βελτιώσει τη σχετική τους θέση στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος».

Αυτά λοιπόν είναι τα δεδομένα για το 2002, από τα οποία εκκινεί και στα οποία βασίζει τα συμπεράσματά του ο Γ.Κ. Μπήτρος: Αύξηση του πραγματικού καθαρού εθνικού προϊόντος κατά 3,5% και αύξηση των πραγματικών μισθών κατά 4%. Οι πραγματικοί μισθοί, για τους οποίους γίνεται λόγος εδώ, είναι βέβαιοι οι πραγματικοί μισθοί προ φόρων. Επειδή, λοιπόν, οι πραγματικοί μισθοί προ φόρων αυξάνονται ποσοστιαία περισσότερο από το πραγματικό καθαρό εθνικό προϊόν, οι εργαζόμενοι βελτιώνουν «τη σχετική τους θέση στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος», δηλαδή το μερίδιο των πραγματικών μισθών προ φόρων στο πραγματικό καθαρό εθνικό προϊόν αυξάνεται και το μερίδιο των πραγματικών κερδών προ φόρων στο πραγματικό καθαρό εθνικό προϊόν μειώνεται, αντιστοίχως.

Και συμπεραινει ο Γ.Κ. Μπήτρος από τα παραπάνω δεδομένα: «Αν όμως οι εργαζόμενοι λάβουν όλη την ποσοστιαία¹ αύξηση του εθνικού εισοδήματος, τότε αναγκαστικά το προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα θα πρέπει να επιβαρύνει καθ' ολοκληρίαν το μερίδιο των κερδών και συνεπώς την απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, η γενναιοδωρία των εργοδοτών θα κατέληγε σε μείωση των περιθωρίων κέρδους μετά τη φορολογία, σε συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και σε αύξηση της ανεργίας».

¹ Ο Γ. Σταμάτης είναι οικονομολόγος, καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Θα εξετάσουμε στα ακόλουθα την ορθότητα αυτών των συμπερασμάτων. Προηγουμένως, όμως, θα κάνουμε και ορισμένες ακόμη παραδοχές, οι οποίες είναι αναγκαίες για την εξέταση της ορθότητας των συμπερασμάτων του κ. Γ.Κ. Μπήτρου.

Έστω, λοιπόν, ότι το 2001 το ονομαστικό καθαρό εθνικό προϊόν ήταν 50 τρισ. δραχμές. Κι έστω ότι οι ονομαστικοί μισθοί προ φόρων ήταν 25 τρισ. δραχμές και τα ονομαστικά κέρδη προ φόρων ήταν 25 τρισ. δραχμές². Τότε, επειδή το 2002 ο πληθωρισμός θα είναι 3% και η ποσοστιαία αύξηση του πραγματικού καθαρού εθνικού προϊόντος 3,5%, το ονομαστικό καθαρό εθνικό προϊόν θα αυξηθεί κατά $3 + 3,5 [= 6,5]\%$, από 50 σε $50 + 50 \times 0,065 [= 53,25]$ τρισ. δραχμές. Επίσης, οι ονομαστικοί μισθοί προ φόρων θα αυξηθούν κατά 7%, από 25 σε $25 + 25 \times 0,07 [= 26,75]$ τρισ. δραχμές. Αν αφαιρέσουμε από το ονομαστικό καθαρό εθνικό προϊόν τους ονομαστικούς μισθούς προ φόρων, παίρνουμε τα ονομαστικά κέρδη προ φόρων. Συνεπώς, τα ονομαστικά κέρδη προ φόρων θα είναι ίσα με $53,25 - 26,75 [= 26,50]$ τρισ. δραχμές. Έτσι, λοιπόν, το 2002, το ονομαστικό καθαρό εθνικό προϊόν αυξάνεται κατά 3,25 τρισ. δραχμές (δηλαδή κατά 6,5%), οι ονομαστικοί μισθοί προ φόρων κατά 1,75 τρισ. δραχμές (δηλαδή κατά 7%) και τα ονομαστικά κέρδη προ φόρων κατά 1,5 τρισ. δραχμές (δηλαδή κατά 6%). Κατά συνέπεια, το μερίδιο των ονομαστικών μισθών προ φόρων αυξάνεται, από $25/50 [= 0,50]$ που ήταν το 2001, σε $26,75/53,25 [\approx 0,5023474]$ το 2002 και το μερίδιο των ονομαστικών κερδών προ φόρων μειώνεται, από $25/50 [= 0,50]$ που ήταν το 2001, σε $26,5/53,25 [\approx 0,4976525]$ το 2002.

Σύμφωνα, όμως, με τα παραπάνω, στο συμπερασματικό συλλογισμό του Γ.Κ. Μπήτρου («Αν όμως οι εργαζόμενοι λάβουν όλη την ποσοστιαία³ αύξηση του εθνικού εισοδήματος, τότε αναγκαστικά το προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα⁴ θα πρέπει να επιβαρύνει καθ' ολοκληρίαν το μερίδιο των κερδών⁵ και συνεπώς⁶ την απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων»), η προκείμενη πρόταση (δηλαδή η πρόταση «Αν όμως οι εργαζόμενοι λάβουν όλη την ποσοστιαία αύξηση του εθνικού εισοδήματος») δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Διότι, σύμφωνα με τα δεδομένα, οι εργαζόμενοι δεν λαμβάνουν όλη την αύξηση του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος, η οποία είναι ίση με 3,25 τρισ. δραχμές, αλλά μόνο ένα μέρος της – συγκεκριμένα, μόνο 1,75 τρισ. δραχμές. Το υπόλοιπο μέρος αυτής της αύξησης, το οποίο είναι ίσο με 1,5 τρισ. δραχμές, το λαμβάνουν οι καπιταλιστές.

Θα δείξουμε, επίσης, ότι στον παραπάνω συμπερασματικό συλλογισμό του Γ.Κ. Μπήτρου είναι εσφαλμένη και η συμπερασματική πρόταση, δηλαδή το συμπέρασμα: «Τότε αναγκαστικά το προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα θα πρέπει να επιβαρύνει καθ' ολοκληρίαν το μερίδιο των κερδών και συνεπώς την απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων». Και μάλιστα θα δείξουμε ότι θα ήταν εσφαλμένη ακόμη και στην περίπτωση που η προκείμενη θα ανταποκρινόταν στα πράγματα, δηλαδή στην περίπτωση που ολόκληρη την αύξηση του εθνικού εισοδήματος την έπαιρναν οι εργαζόμενοι.

Προηγουμένως, όμως, είμαστε αναγκασμένοι να αποσαφηνίσουμε τι εννοεί ο Γ.Κ. Μπήτρος με «προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα». Προβλεπόμενο πλεόνασμα των δημοσίων εσόδων έναντι τίνος άλλου προβλεπόμενου μεγέθους; Συνήθως, συγκρίνουμε τα προβλεπόμενα δημόσια έσοδα με τα προβλεπόμενα δημόσια έξοδα και τη διαφορά του δεύτερου από το πρώτο μέγεθος την ονομάζουμε, εάν είναι θετική, πλεόνασμα και, εάν είναι αρνητική, έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού. Έτσι, λοιπόν, θα έτινε κανείς να

θεωρήσει ότι ο Γ.Κ. Μπήτρος με «προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα» εννοεί απλώς το προβλεπόμενο πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού του 2002. Αυτό, όμως, δεν είναι δυνατόν, διότι γράφει ότι αυτό το «πλεόνασμα» «θα πρέπει να επιβαρύνει», υπό τις δεδομένες παραδοχές του, «καθ' ολοκληρίαν το μερίδιο των κερδών», δηλαδή ότι αυτό το «πλεόνασμα» είναι ένα μέγεθος το οποίο επιβαρύνει κατ' ανάγκη ή το μερίδιο των ονομαστικών κερδών ή το μερίδιο των ονομαστικών μισθών ή και τα δυο αυτά μερίδια (εδώ, κατ' αυτόν, «καθ' ολοκληρίαν το μερίδιο των κερδών»). Γενικά, όμως, το πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού, *αυτό καθαυτό*, δεν έχει καμιά απολύτως επίπτωση σ' αυτά τα μερίδια του εισοδήματος. Επιπτώσεις σ' αυτά τα μερίδια –και δη, αυτονόητα, μόνο στο μερίδιο των μισθών ή/και στο μερίδιο των κερδών *μετά τη φορολογία*– *δύνανται να έχουν* –για δεδομένη αύξηση του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος– μόνο οι μεταβολές (αυξήσεις ή μειώσεις) των προβλεπόμενων δημοσίων εσόδων⁷. Έτσι, λοιπόν, ο Γ.Κ. Μπήτρος, επιφυλλιδιογραφική αδεία, με «προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα» εννοεί μάλλον την προβλεπόμενη αύξηση των δημοσίων εσόδων.

Δεδομένης της αύξησης του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος, μια αύξηση των δημοσίων δαπανών δύναται να επιβαρύνει, *δεν επιβαρύνει όμως κατ' ανάγκη*, ούτε καθ' ολοκληρίαν αλλ' ούτε εν μέρει, το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία. Και το ίδιο ισχύει και ως προς το μερίδιο των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία.

Ας δούμε γιατί. Το άθροισμα του μεριδίου των ονομαστικών μισθών, του μεριδίου των ονομαστικών κερδών και του μεριδίου των δημοσίων εσόδων είναι αυτονόητα ίσο με τη μονάδα. Όταν αυξάνονται, όπως προϋποθέτει ο Γ.Κ. Μπήτρος, τα δημόσια έσοδα, δεν αυξάνεται κατ' ανάγκη το μερίδιο των δημοσίων εσόδων⁸ και, συνεπώς, δεν μεταβάλλεται κατ' ανάγκη ούτε το μερίδιο των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία ούτε το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία και, φυσικά, ούτε το άθροισμα αυτών των δυο μεριδίων. Τι επιπτώσεις έχει μια αύξηση των δημοσίων εσόδων σε καθένα από τα τρία παραπάνω μερίδια εξαρτάται –δεδομένων των δημοσίων εσόδων, των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία, των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία και, συνεπώς, του ονομαστικού καθαρού προϊόντος του προηγούμενου έτους– από

- (α) την ποσοστιαία αύξηση του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος,
- (β) την ποσοστιαία αύξηση των ονομαστικών μισθών,
- (γ) την ποσοστιαία αύξηση των δημοσίων εσόδων και, τέλος,
- (δ) τα ποσοστά, κατά τα οποία η αύξηση των δημοσίων εσόδων επιβαρύνει, αφ' ενός, τους μισθούς και, αφ' ετέρου, τα κέρδη.

Έτσι λοιπόν, όταν αυξάνονται τα δημόσια έσοδα, καθένα από τα προαναφερθέντα τρία μερίδια ή δυο από αυτά ή όλα τους δύναται να αυξηθούν, να μειωθούν ή να παραμείνουν αμετάβλητα και σε καμιά περίπτωση –ακόμη κι όταν αυτή η αύξηση των δημοσίων δαπανών βαρύνει εξ ολοκλήρου μόνο τα κέρδη– δεν μειώνεται κατ' ανάγκη το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία, όπως ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος.

Ας δούμε, όμως, πιο συγκεκριμένα τι συμβαίνει στην εδώ δεδομένη περίπτωση. Έστω ότι, το 2001, ο μέσος φορολογικός συντελεστής των ονομαστικών μισθών ήταν ίσος με α και ο μέσος φορολογικός συντελεστής των ονομαστικών κερδών ήταν ίσος με β. Τότε, το 2001, οι ονομαστικοί μισθοί μετά τη φορολογία ήταν $25(1-\alpha)$ τρισ. δραχμές, τα ονομαστικά

κέρδη μετά τη φορολογία ήταν $25(1-\beta)$ τρισ. δραχμές και, συνεπώς, τα δημόσια έσοδα ήταν $25\alpha + 25\beta [= 25(\alpha+\beta)]$ τρισ. δραχμές. Έτσι, το 2001, το μερίδιο των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία ήταν $25(1-\alpha)/50 [= 0,5(1-\alpha)]$, το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία ήταν $25(1-\beta)/50 [= 0,5(1-\beta)]$ και το μερίδιο των δημοσίων εσόδων ήταν $25(1+\alpha)/50 [= 0,5(\alpha+\beta)]$, όπου προφανώς $0,5(1-\alpha) + 0,5(1-\beta) + 0,5(\alpha+\beta) = 1$ (το άθροισμα των τριών μεριδίων είναι ίσο με τη μονάδα).

Έστω τώρα ότι τα δημόσια έσοδα αυξάνονται, το 2002, κατά το ποσόν των Δ τρισ. δραχμών, δηλαδή, από $25(\alpha+\beta)$ τρισ. δραχμές που ήταν το 2001, σε $25(\alpha+\beta)+\Delta$ τρισ. δραχμές. Και έστω ότι, από αυτό το ποσό των Δ τρισ. δραχμών, το ποσό των $\gamma\Delta$ τρισ. δραχμών προέρχεται από τη φορολογία των μισθών και το υπόλοιπο ποσό των $\delta\Delta$ τρισ. δραχμών από τη φορολογία των κερδών, όπου $\Delta = \gamma\Delta + \delta\Delta$ και, συνεπώς, $\gamma+\delta = 1$.

Το μερίδιο των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία, το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία και το μερίδιο των δημοσίων εσόδων είναι τώρα, δηλαδή το 2002, αντιστοίχως,

$$\frac{25(1-\alpha)+(1,75-\gamma\Delta)}{53,25},$$

$$\frac{25(1-\beta)+(1,50-\delta\Delta)}{53,25}$$

και

$$\frac{25(\alpha+\beta)+\Delta}{53,25},$$

όπου τα α και β είναι γνωστά μεγέθη.

Τι συνέβη με το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία, τώρα που τα δημόσια έσοδα αυξήθηκαν κατά Δ τρισ. δραχμές; Μειώθηκε, όπως ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος; Ή αυξήθηκε; Ή παρέμεινε αμετάβλητο; Καθεμιά από τις τρεις περιπτώσεις είναι δυνατή. Ποια από αυτές προκύπτει πράγματι, εξαρτάται προφανώς από το ύψος του Δ και το ύψος του δ . Και μάλιστα το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία δεν μειώνεται κατ' ανάγκην, όπως ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος, αλλά δύναται να μειωθεί, να αυξηθεί ή να παραμείνει αμετάβλητο, ακόμη και στην περίπτωση που η αύξηση των δημοσίων εσόδων κατά Δ τρισ. δραχμές επιβαρύνει καθ' ολοκληρίαν τα κέρδη και καθόλου τους μισθούς, δηλαδή στην περίπτωση που $\delta = 1$ και, συνεπώς, $\delta\Delta = \Delta$ και, ως εκ τούτου, $\gamma = 0$ και $\gamma\Delta = 0$. Διότι και σ' αυτή την περίπτωση δύναται να ισχύει

$$0,5(1-\beta) < \frac{25(1-\beta)+(1,50-\delta\Delta)}{53,25} = \left[\frac{25(1-\beta)+(1,50-\Delta)}{53,25} \right] \Rightarrow$$

$$26,625(1-\beta) < 25(1-\beta)+(1,50-\Delta) \Rightarrow$$

$$1,625(1-\beta) < 1,50-\Delta \Rightarrow$$

$$0,125 < 1,625\beta-\Delta$$

Το αν ισχύει ή δεν ισχύει η παραπάνω ανισότητα, εξαρτάται από το ύψος του β και το ύψος του Δ . Π.χ. για $\beta = 0,3$ και $\Delta < 0,3625$, η ανισότητα αυτή πληρούται, οπότε το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία αυξάνεται – καιτοι το σύνολο των επιπρόσθετων φόρων ύψους Δ τρισ. δραχμών ($\Delta < 0,3625$) επιβαρύνουν αποκλειστικά και μόνο τα κέρδη.

Τα παραπάνω ισχύουν βέβαια και στην περίπτωση που οι εργαζόμενοι δεν παίρνουν μέρος μόνο της αύξησης του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος (1,75 τρισ. δραχμές), αλλά ολόκληρη την αύξηση του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος (3,5 τρισ. δραχμές). Στην περίπτωση αυτή, οι ονομαστικοί μισθοί προ φόρων αυξάνονται, από 25, σε 28,5 τρισ. δραχμές (δηλαδή κατά 14%) και τα ονομαστικά κέρδη προ φόρων παραμένουν αμετάβλητα και ίσα με 25 τρισ. δραχμές. Και σ' αυτή την περίπτωση το μερίδιο των ονομαστικών κερδών δύναται ν' αυξάνεται, αν το κράτος ορίσει την αύξηση των εσόδων του Δ , τα ποσοστά γ και δ , κατά τα οποία αυτά τα επιπρόσθετα δημόσια έσοδα επιβαρύνουν αντιστοίχως τους μισθούς και τα κέρδη, και αυξήσει το 2002 το φορολογικό συντελεστή α , με τον οποίο φορολογούνται οι μισθοί μέχρι του ποσού των 25 τρισ. δραχμών, και το φορολογικό συντελεστή β , με τον οποίο φορολογούνται τα κέρδη μέχρι του ποσού των 25 τρισ. δραχμών, κατά τρόπο ώστε να ισχύει

$$0,5(1-\beta) < \frac{25(1-\beta)-\delta\Delta}{53,5},$$

όπου $\bar{\beta} < \beta$, ο μέσος φορολογικός συντελεστής των κερδών του 2002 και $\delta = 0$, και συνεπώς το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία να αυξάνεται.

Έτσι, λοιπόν, αδιάφορο αν οι εργαζόμενοι παίρνουν μέρος μόνο της αύξησης ή ολόκληρη την αύξηση του ονομαστικού καθαρού προϊόντος, μια αύξηση των δημοσίων εσόδων δεν συνεπάγεται σε καμιά περίπτωση κατ' ανάγκην μείωση του μεριδίου των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία – ούτε καν στην περίπτωση που αυτή η αύξηση των δημοσίων εσόδων επιβαρύνει αποκλειστικά και μόνο τα κέρδη.

Από το εσφαλμένο συμπέρασμά του, ότι συνεπεία της αύξησης των δημοσίων εσόδων θα μειωθεί το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία, ο Γ.Κ. Μπότηρος συμπεραίνει, στη συνέχεια, ότι θα μειωθεί και η απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων (: «[...] τότε αναγκαστικά το προβλεπόμενο πλεόνασμα στα δημόσια έσοδα θα πρέπει να επιβαρύνει καθ' ολοκληρίαν το μερίδιο των κερδών και συνεπώς⁹ την απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων»). Συμπεραίνει, δηλαδή, ο κ. Μπότηρος ότι θα μειωθεί και το ποσοστό κέρδους. Κι αυτό του το συμπέρασμα είναι λανθασμένο. Και είναι λανθασμένο, ακόμη και στην περίπτωση που, πρώτον, όλους τους επιπρόσθετους φόρους Δ τους πληρώνουν οι καπιταλιστές και, δεύτερον, συνεπεία αυτού μειώνεται το μερίδιο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία. Ας δούμε, λοιπόν, τι συμβαίνει με το ποσοστό κέρδους, αν προϋποθέσουμε –προς όφελος του Γ.Κ. Μπότηρου– ότι όλους τους επιπρόσθετους φόρους Δ τους πληρώνουν οι καπιταλιστές και ότι το μερίδιο των ονομαστικών μισθών μετά τη φορολογία μειώνεται.

Έστω, λοιπόν, $\beta = 0,3$, $\delta = 1$, $\delta\Delta = \Delta = 1$ και συνεπώς

$$0,125 > 1,625 \cdot \beta - \Delta,$$

οπότε, πρώτον, οι καπιταλιστές πληρώνουν όλους τους επιπρόσθετους φόρους Δ και, δεύτερον, το μερίδιο των κερδών μετά τη φορολογία μειώνεται.

Τι συμβαίνει εδώ με το ποσοστό κέρδους; Μειώνεται, όπως ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος, αυξάνεται ή παραμένει αμετάβλητο; Το ποσοστό κέρδους είναι ίσο με το λόγο των ονομαστικών κερδών μετά τη φορολογία προς το ονομαστικό κεφάλαιο. Μειώνεται (αυξάνεται), όταν το πρώτο από τα δυο τελευταία μεγέθη μεταβάλλεται ποσοστιαία λιγότερο (περισσότερο) απ' ό,τι το δεύτερο. Και παραμένει αμετάβλητο, όταν και τα δυο αυτά μεγέθη μεταβάλλονται κατά το ίδιο ποσοστό.

Ας δούμε, λοιπόν, τι συνέβη με τα δυο αυτά μεγέθη. Τα ονομαστικά κέρδη μετά τη φορολογία ήταν το 2001 ίσα με $25(1-\beta)$ [$= 25(1-0,3) = 17,5$] τρισ. δραχμές και είναι, το 2002, ίσα με $25(1-\beta)+1,5-\delta\Delta$ [$= 25(1-\beta) + 1,5-\Delta = 25(1-0,7)+1,5-1 = 18$] τρισ. δραχμές. Αυξήθηκαν, λοιπόν, κατά 0,5 τρισ. δραχμές (δηλαδή κατά 0,294117%). Και τι συνέβη με το κεφάλαιο; Αυξήθηκε, μειώθηκε ή παρέμεινε αμετάβλητο; Δεν το γνωρίζουμε. Συνεπώς, το μόνο που μπορούμε να πούμε για το ποσοστό κέρδους είναι ότι θα αυξηθεί (θα μειωθεί) εάν το κεφάλαιο αυξηθεί κατά λιγότερο (κατά περισσότερο) από 0,294117%, και θα παραμείνει αμετάβλητο εάν το κεφάλαιο αυξηθεί κατά ακριβώς 0,294117%. Κατά τον Γ.Κ. Μπήτρο, ωστόσο, το ποσοστό κέρδους θα μειωθεί, όπως και αν μεταβληθεί το κεφάλαιο.

«Κατά συνέπεια», δηλαδή συνεπεία της δήθεν μείωσης του μεριδίου των κερδών και της δήθεν μείωσης του ποσοστού κέρδους, «η γενναιοδωρία των εργοδοτών», συνεχίζει τα αξιοπρόσεκτα συμπεράσματά του ο Γ.Κ. Μπήτρος, «θα κατέληγε σε μείωση των περιθωρίων κέρδους μετά τη φορολογία, σε συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και σε αύξηση της ανεργίας». Μακροοικονομικά (και για μακροοικονομική θεώρηση πρόκειται εδώ), αυτά τα «περιθώρια κέρδους μετά τη φορολογία» είναι ίσα με τη διαφορά μεταξύ του ονομαστικού καθαρού εθνικού προϊόντος και του κόστους αναπαραγωγής αυτού του προϊόντος. Αυτό το κόστος είναι ίσο με το άθροισμα των ονομαστικών μισθών προ φόρων και των φόρων επί των κερδών. Συνεπώς, η προαναφερθείσα διαφορά και, επίσης, τα «περιθώρια κέρδους μετά τη φορολογία» δεν είναι τίποτε άλλο παρά τα ονομαστικά κέρδη μετά τη φορολογία.

Αυτά τα κέρδη, όμως, δεν μειώνονται κατ' ανάγκην, όπως ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος. Και δεν μειώνονται κατ' ανάγκην ούτε στην περίπτωση που, πρώτον, οι καπιταλιστές πληρώνουν όλους τους επιπρόσθετους φόρους Δ και, δεύτερον, το μερίδιο των κερδών μετά τη φορολογία μειώνεται. Όπως είδαμε παραπάνω, η περίπτωση αυτή είναι δεδομένη και όταν $\beta = 0,3$ και $\delta\Delta = \Delta = 1$. Στην περίπτωση αυτή –καίτοι το μερίδιο των κερδών μετά τη φορολογία μειώνεται, όπως εύκολα μπορεί να υπολογίσει κανείς, από 0,35 σε 0,3364485–, τα κέρδη μετά τη φορολογία αυξάνονται, όπως είδαμε, από 17,5, κατά 0,5, σε 18 τρισ. δραχμές. Αυτά τα κέρδη, τα οποία είναι ίσα με $25(1-\beta)+1,5-\delta\Delta$ τρισ. δραχμές, μειώνονται, προφανώς, τότε μόνο όταν $1,5 < \delta\Delta$, δηλαδή όταν η αύξηση των κερδών προ φόρων ($= 1,5$ τρισ. δραχμές) είναι μικρότερη από τη φορολογία επ' αυτής της αύξησης των κερδών προ φόρων ($= \delta\Delta$ τρισ. δραχμές) κατά $(\delta\Delta-1,5)$ τρισ. δραχμές. Και παραμένουν αμετάβλητα, όταν $1,5 = \delta\Delta$.

Αλλ' έστω, προς χάριν του Γ.Κ. Μπήτρον, ότι το 2002 ισχύει $1,5 < \delta\Delta$ και, συνεπώς, τα κέρδη μετά τη φορολογία μειώνονται. Θα μπορούσε τότε κανείς να συμπεράνει, όπως αυτός, ότι, επειδή η κατά 7% αύξηση των ονομαστικών μισθών οδηγεί σε μείωση των κερδών μετά τη φορολογία, θα μειωθούν οι θέσεις εργασίας και θα αυξηθεί η ανεργία;¹⁰ Όχι, βέ-

βαια! Γιατί, εάν μειωθούν τα κέρδη μετά τη φορολογία *συνεπεία αύξησης της φορολογίας επί των κερδών*, να μειωθούν οι θέσεις εργασίας, να απολύσουν δηλαδή οι καπιταλιστές εργαζομένους; Για να μειώσουν ακόμη περισσότερο τα κέρδη τους;

Ως γνωστόν, οι καπιταλιστές απολύουν εργαζομένους μόνο όταν αναμένουν μείωση της ζήτησης για τα προϊόντα τους και όχι όταν μειωθούν ή –κατά μείζονα λόγο– δεν αυξηθούν τα κέρδη τους μετά τη φορολογία όσο ανέμεναν λόγω αυξημένης φορολογίας επί των κερδών.

Στο σενάριο, όμως, του Γ.Κ. Μπήτρου, αυξάνονται και οι ονομαστικοί μισθοί κατά 7%, δηλαδή κατά μισή ποσοστιαία μονάδα περισσότερο απ' ό,τι αυξάνεται το ονομαστικό καθαρό προϊόν, με συνέπεια η κατανομή του εισοδήματος προ φόρων να μεταβάλλεται προς όφελος των εργαζομένων και σε βάρος των καπιταλιστών. Οι καπιταλιστές θα κάνουν, βέβαια, ό,τι τους είναι δυνατόν για να την αποφύγουν – για τον αιτιονόητο λόγο ότι αυτή η αύξηση, όπως κατά τα λοιπά και κάθε αύξηση των μισθών, θα μειώνει στο μέλλον διαρκώς και ανάλογα με το ύψος της όλες τις αυξήσεις των κερδών τους. Τι θα κάνουν, όμως, αν τα συνδικάτα τους επιβάλλουν αυτή την αύξηση; Πολύ θα ήθελαν, βέβαια, να μπορούσαν να απολύσουν εργαζομένους για να αυξήσουν έτσι τους ανέργους και να περιορίσουν με αυτό τον τρόπο, δηλαδή με την έμπρακτη ατελή της αυξανόμενης ανεργίας, τις μισθολογικές (αλλά και τις άλλες) διεκδικήσεις των εργαζομένων και των συνδικάτων. Αυτό, όμως, δεν είναι εύκολο να γίνει. Διότι καθένας που θα το έκανε θα μείωνε ακόμη περισσότερο τα προσδοκώμενα κέρδη του. Είναι, αντιθέτως, πολύ πιθανότερο ορισμένοι από αυτούς να προσλάβουν και άλλους εργαζομένους, στο βαθμό που οι αυξημένοι μισθοί των εργαζομένων θα αυξήσουν τη ζήτηση για τα προϊόντα τους και η αντιστοίχως αυξημένη παραγωγή τους απαιτεί την πρόσληψη επιπρόσθετων εργαζομένων. Μια θαυμάσια ανάλυση των επιπτώσεων μιας αύξησης των μισθών στη ζήτηση, στην παραγωγή και στα εισοδήματα των εργαζομένων και των καπιταλιστών έχει δώσει ο Μαξ στην εργασία του, *Τιμή, μισθός, κέρδος*.

Άλλοι θα προσέθεταν στα επιχειρήματα του Γ.Κ. Μπήτρου κατά μιας ικανοποιητικής αύξησης των μισθών και το εξής επιχείρημα: Οι αυξημένοι μισθοί θα αυξήσουν το κόστος των εμπορευμάτων και το αυξημένο τους κόστος θα αυξήσει την τιμή τους. Έτσι, θα αυξηθούν οι τιμές όλων των εμπορευμάτων· συνεπώς, και εκείνες των εξαγόμενων εμπορευμάτων. Ως εκ τούτου, θα μειωθεί η ζήτηση του εξωτερικού για τα εγχώρια προϊόντα και, συνεπώς, η παραγωγή τους. Πέραν των αρνητικών επιπτώσεων αυτής της μείωσης των εξαγωγών στο εμπορικό ισοζύγιο, θα έχουμε και αρνητικές επιπτώσεις στην εξέλιξη του καθαρού εθνικού προϊόντος και στην εξέλιξη της απασχόλησης. Έτσι, θα έχουμε όχι μόνο πληθωρισμό και δυσμενή εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου, αλλά και μείωση των προσδοκώμενων αυξήσεων του καθαρού εθνικού προϊόντος και της απασχόλησης ή, ακόμη, και μείωση του ίδιου του καθαρού εθνικού προϊόντος και της ίδιας της απασχόλησης.

Τίποτα απ' όλα αυτά δεν θα συμβεί *κατ' ανάγκην*. Όλα αυτά θα συνέβαιναν μόνο εάν κάθε αύξηση του κόστους συνεπαγόταν *κατ' ανάγκην* μια αύξηση των τιμών, δηλαδή μόνο εάν οι καπιταλιστές, για να αντισταθμίσουν τη συνεπεία αύξησης των μισθών μείωση των κερδών τους ή μείωση των αυξήσεων των κερδών τους, αυξήσουν τις τιμές. Θα το σκεφθούν, όμως, πολύ πριν το κάνουν, αφού οι αυξήσεις τιμών συνεπάγονται συχνότατα μεί-

ωση της ζήτησης και των κερδών. Η μόνη δυνατότητα που έχουν μακροπρόθεσμα οι καπιταλιστές, για να παραμείνουν παρά τους αυξανόμενους μισθούς ανταγωνιστικοί και ιδίως διεθνώς ανταγωνιστικοί, είναι να αυξάνουν, μέσω επενδύσεων και αναδιοργάνωσης της διαδικασίας παραγωγής, την παραγωγικότητα της εργασίας και των μέσων παραγωγής.

Θα αντέτεινε ίσως κανείς ότι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο τούς χρειάζονται υψηλά και αυξανόμενα κέρδη και, συνεπώς, χαμηλοί μισθοί. Δεν έχει, όμως, έτσι το πράγμα. Τα υψηλά κέρδη –ιδιαιτέρως εκείνα που προκύπτουν μόνο από χαμηλούς μισθούς– δεν οδηγούν πάντα σε επενδύσεις και οι αυξημένες επενδύσεις δεν προϋποθέτουν αυξημένα κέρδη, αλλ' απλώς αντιστοίχως υψηλή (και ευνουϊκή) χρηματοδότηση και αντίστοιχη αποταμίευση¹¹. Τα κέρδη είναι μια μόνο πηγή χρηματοδότησης των επενδύσεων. Πέραν αυτής, υπάρχουν και οι πιστώσεις και οι αυξήσεις κεφαλαίου. Δεν οδηγούν τα υψηλά κέρδη, αλλά η αναμενόμενη υψηλή ζήτηση και τα αντιστοίχως αναμενόμενα υψηλά κέρδη, σε υψηλές επενδύσεις. Έτσι, λοιπόν, επενδύσεις θα μπορούσαν να γίνουν, ακόμη κι όταν οι μισθοί αυξάνονταν και αντιστοίχως τα κέρδη δεν αυξάνονταν πολύ, αρκεί μόνο η αναμενόμενη ζήτηση και τα αντιστοίχως αναμενόμενα κέρδη να είναι υψηλά. Και θα μπορούσαν να γίνουν ακόμη κι αν δεν υπήρχε η δυνατότητα της χρηματοδότησής τους με πιστώσεις ή με αυξήσεις κεφαλαίου. Θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν, παρά τα σχετικώς χαμηλά κέρδη, με αυτά τα κέρδη μέσω μιας μείωσης της κατανάλωσης των καπιταλιστών και να καλυφθούν, έτσι, από μια αντίστοιχη αύξηση της αποταμίευσης των καπιταλιστών¹². Τι έκαναν, όμως, οι καπιταλιστές με τον πακτωλό των χρημάτων που πήραν τα τελευταία χρόνια μέσω των αφειδώς παρασχεθεισών εγκρίσεων αυξήσεων κεφαλαίου; Όχι και πολλά πράγματα. Και να σκεφθεί κανείς ότι τα χρήματα που εισρέουν σε μια επιχείρηση από μια αύξηση κεφαλαίου δεν αποτελούν δάνειο, για το οποίο αυτή οφείλει να πληρώνει τόκους αλλά και το οποίο οφείλει να αποπληρώσει εντός ενός ορισμένου χρονικού διαστήματος, αλλά αποτελούν στην ουσία μια δωρεά των αγοραστών των νέων μετοχών προς αυτή την επιχείρηση. Το μόνο που κοστίζει σ' αυτή την επιχείρηση η αποδοχή αυτής της δωρεάς είναι τα όποια μερίσματα που θα πληρώνει, από τα κέρδη τους, στους κατόχους αυτών των νέων μετοχών.

Έτσι, λοιπόν, οι αυξήσεις μισθών μπορούν όχι μόνο να μην οδηγήσουν σε αυξήσεις τιμών, μείωση των εξαγωγών, μείωση της ανάπτυξης του εθνικού προϊόντος και της απασχόλησης, αλλά, αντιθέτως, να οδηγήσουν σε αυξήσεις των επενδύσεων, της παραγωγικότητας, της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, των εξαγωγών, του εθνικού προϊόντος και της απασχόλησης – αρκεί τα συνδικάτα να ήθελαν και να μπορούσαν να «πείσουν» κατά κάποιο τρόπο τους καπιταλιστές ότι δεν μπορούν πλέον να βασίζονται στην αύξηση των κερδών τους και την όποια, τέλος πάντων, διεθνή ανταγωνιστικότητά τους στους χαμηλούς μισθούς. Συνεπώς, το ζήτημα δεν είναι, όπως θέλει να νομίζει ο Γ.Κ. Μπήτρος, αν οι υψηλές αυξήσεις μισθών είναι «προς το συμφέρον των εργαζομένων και των ανέργων στη χώρα μας». Είναι και παραβία, βέβαια. Το ζήτημα είναι άλλο. Το εξής: Αν τα συνδικάτα έχουν τη θέληση και τη δύναμη να επιβάλουν τέτοιες αυξήσεις μισθών.

Ωστόσο, η συμβουλή του Γ.Κ. Μπήτρος προς τους εργαζομένους και τους ανέργους, και προς τα συνδικάτα που τους εκπροσωπούν στις διαπραγματεύσεις με τους καπιταλιστές, είναι να μην απαιτήσουν περισσότερα απ' αυτά που προσφέρουν οι τελευταίοι. Φοβάμαι ότι αυτή η απρόκλητη συμβουλή θέλει να ωφελήσει περισσότερο αυτόν που τη δίνει

και λιγότερο αυτόν προς τον οποίο απευθύνεται. Διότι δεν πιστεύω πως ο Γ.Κ. Μπήτρος θεωρεί ότι μια χαμηλή αύξηση των μισθών θα ωφελήσει μόνο την εθνική οικονομία, τους εργαζομένους, τους ανέργους και όχι τους καπιταλιστές.

Είδαμε πως τίποτε απ' όλα όσα ισχυρίζεται ο Γ.Κ. Μπήτρος δεν ευσταθεί. Μα, τότε, γιατί τα γράφει; Μα, επειδή, προφανώς, είναι υπέρ της διατήρησης των υψηλών κερδών μέσω διατήρησης των χαμηλών μισθών, για να πείσει τους, λόγω σαββατοκυριατιάτικης διάθεσης, μειωμένης αντίστασης αναγνώστες του κυριακάτικου φύλλου, στο οποίο ανελλιπώς επισυλλιδογραφεί, ότι οι χαμηλές αυξήσεις μισθών ωφελούν μόνο τους εργαζομένους και τους ανέργους και να θέσει, έτσι, υπό πίεση τα συνδικάτα, που ζητούν σχετικά υψηλές αυξήσεις, να ενδώσουν στη χαμηλή αύξηση που προσφέρουν οι καπιταλιστές, και να συμβάλει στην ευγενή προσπάθεια τής μέσω χαμηλών μισθών διατήρησης των υψηλών κερδών. Εδώ πρόκειται για καθαρή απολογητική συμπεριρόντων και όχι για επιστήμη. Γι' αυτό και, όπως φαίνεται, ποσώς ενδιαφέρει αν αυτή η απολογητική αντιφάσκει σε στοιχειώδεις, προ πολλού δεδομένες και ευρέως διαδεδομένες, γνώσεις της οικονομικής επιστήμης.

Αλλά, ως αφήσουμε κατά μέρος τα όσα έγραφε το Φεβρουάριο του 2002 ο Γ.Κ. Μπήτρος και την γκρίζα θεωρία κι ως δούμε τη θάλλουσα οικονομική πραγματικότητα.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, στη χώρα μας οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν το 2001 κατά 0,4% και το 2002 κατά 1,3% (ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκαν κατά 0,6% και κατά 0,5% αντιστοίχως)¹³. Αν και οι πραγματικοί μισθοί μειώνονται, η ανεργία το 2001 και το 2002 αυξήθηκε. Και τι αναμένουμε για το 2003; Ως γνωστόν, το 2003 το ονομαστικό ωρομίσθιο θα αυξηθεί, στο μεν ιδιωτικό τομέα κατά 3,9%, στο δε δημόσιο τομέα κατά 2,5%¹⁴. Αν, λοιπόν, ο πληθωρισμός το 2003 κινηθεί στο ίδιο επίπεδο με το φετινό πληθωρισμό, τότε οι πραγματικοί μισθοί θα μειωθούν και το 2003. Και κατά πόσο αναμένεται ότι, σύμφωνα με τη θεωρία του Γ.Κ. Μπήτρον, θα μειωθεί το 2003, συντεπεία των μειωθέντων πραγματικών μισθών, η ανεργία; Δεν αναμένεται ότι θα μειωθεί, αλλά ότι θα αυξηθεί η ανεργία το 2003! Διαβάζουμε στην *Καθημερινή* της 22.11.2002, σ. 21, ότι η ανεργία, η οποία, σύμφωνα με την κυβέρνηση, θα διαμορφωθεί το 2002 στο 9,5% (ενώ σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ στο 11,1%), θα αυξηθεί το 2003, σύμφωνα με την κυβέρνηση, κατά 9,1% (ενώ σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ κατά 9,8%). Αναμένεται δηλαδή ότι –αν και το πραγματικό ωρομίσθιο μειώνεται– η ανεργία θα αυξηθεί, έτσι που σε κάθε 100 ήδη υπάρχοντες ανέργους θα προστεθούν κι άλλοι 10 περίπου νέοι άνεργοι.

Σημειώσεις

1. Αυτό το «ποσοστιαία» είναι προφανώς περιττό.
2. Χάριν απλούστευσης του πράγματος, προϋποθέτουμε ότι κανένας εργαζόμενος δεν εργάζεται στο Δημόσιο και κανένας δεν αυτοαπασχολείται.
3. Σύγκρινε σημ. 1.
4. Η έμφαση προστέθηκε από εμάς.
5. Η έμφαση προστέθηκε από εμάς.
6. Η έμφαση προστέθηκε από εμάς.
7. Υπό την προϋπόθεση βέβαια –που εδώ άρρητα θεωρήσαμε, όπως και ο Γ.Κ. Μπήτρος, δεδομένη– ότι αυτά τα έσοδα πραγματοποιούνται πράγματι στο ύψος που προβλέφθηκαν.

8. Το μερίδιο των δημοσίων εσόδων αυξάνεται (μειώνεται), όταν τα δημόσια έσοδα αυξάνονται ποσοστιαία περισσότερο (λιγότερο) από το ονομαστικό καθαρό εθνικό προϊόν. Και παραμένει αμετάβλητο, όταν τα δυο τελευταία μεγέθη αυξάνονται κατά το ίδιο ποσοστό.

9. Η έμφαση είναι δική μας.

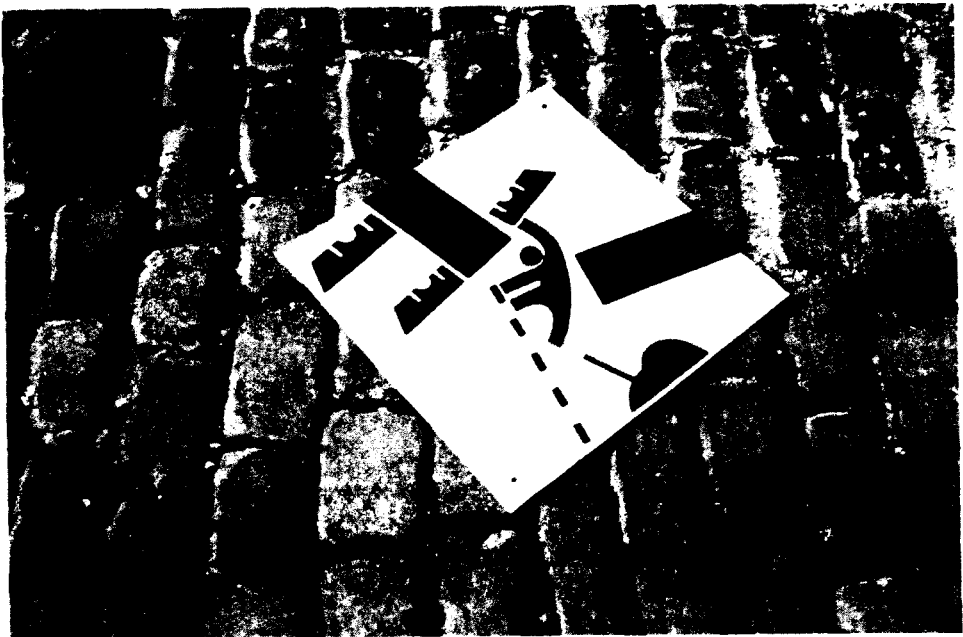
10. Αφήνουμε κατά μέρος το ότι και η μείωση των θέσεων εργασίας δεν οδηγεί κατ' ανάγκην σε αύξηση (του ποσοστού) της ανεργίας.

11. Ως γνωστόν, όμως, κάθε επένδυση δημιουργεί την αντίστοιχη της αποταμίευση.

12. Η χρηματοδότηση επενδύσεων μέσω πιστώσεων ή/και αυξήσεων κεφαλαίου συνεπάγεται, στο βαθμό που οι πιστωτές και οι αγοραστές των νέων μετοχών δεν είναι καπιταλιστές, κάλυψη αυτών των επενδύσεων από αντίστοιχη αποταμίευση των εργαζομένων, του κράτους και του εξωτερικού.

13. Σημειώτεον ότι η χώρα μας έρχεται δεύτερη στον κατάλογο των χαμηλότερων αμοιβών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά την Πορτογαλία. Επίσης, στην Ελλάδα ο μέσος ακαθάριστος βασικός μισθός είναι 458 ευρώ το μήνα, ενώ στα κράτη του ευρωπαϊκού βορρά είναι 1.100 ευρώ. Τέλος, μόνο στην Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ισπανία, απ' όλες τις χώρες της Ε.Ε., ο μισθός αυτός είναι χαμηλότερος των 1.000 ευρώ.

14. Η ποσοστιαία αυτή αύξηση είναι στην πραγματικότητα πολύ μικρότερη, διότι αναφέρεται μόνο στο βασικό μισθό και, κατά συνέπεια, μόνο σε εκείνα τα επιδόματα που υπολογίζονται ως ποσοστό επί του βασικού μισθού. Υπάρχουν κατηγορίες εργαζομένων στο Δημόσιο, όπως π.χ. οι διδάσκοντες στα ΑΕΙ, των οποίων ο βασικός μισθός δεν αποτελεί ούτε καν το ήμισυ του μισθού τους. Για τους διδάσκοντες στα ΑΕΙ, η αύξηση των ονομαστικών μισθών είναι όχι 2,5%, αλλά περίπου 1,25%.

Νίκος Παράλης, Αποκομμένος διαδηλωτής, 1985